

ORIGINAL ARTICLE

Study of the Naming of Schools in Gonabad City in the Contemporary Period with a Sociolinguistic Approach

Zeinab Rezaei Bailandi¹, Mohammad Amin Nasseh^{*2}

1. M.A. student in General Linguistics,
University of Birjand, Birjand, Iran.

2. Assistant Professor of Linguistics,
University of Birjand, Birjand, Iran.

Correspondence:

Mohammad Amin Nasseh
Email: amin_nasseh@birjand.ac.ir

Received: 28/Sep/2024

Revised: 30/Dec/2024

Accepted: 04/Jan/2025

How to cite:

Rezaei Bailandi, Z.; Nasseh, M. (2025).
Study of the Naming of Schools in
Gonabad City in the Contemporary
Period with a Sociolinguistic Approach,
Journal of Sociolinguistics, 8 (29), 49-
61.

(DOI: [10.30473/il.2025.72386.1660](https://doi.org/10.30473/il.2025.72386.1660))

ABSTRACT

Sociolinguistics, utilizing a synchronic approach, has transformed onomastics from a traditional framework into a field for studying contemporary society, examining it from various perspectives. This study investigates the naming patterns of schools in Gonabad located in South of Razavi Khorasan in terms of social categories, including types of names (anthropocentric and non-anthropocentric), as well as linguistic aspects (phonological and grammatical structures). This research is descriptive-analytical and employing both library and field research methods. The statistical population includes all schools in Gonabad, which are divided into public and private categories. The sample size consists of 396 names of urban and rural primary and secondary schools, spanning the period before and after the Islamic Revolution. The results indicate that anthropocentric names are more prevalent in the naming of Gonabad schools, and within the non-anthropocentric category, names tend to lean towards the abstract subcategory. In the domain of identity-related names, the highest frequency pertains to national identity. Regarding notable people, the highest number of names belongs to non-contemporary people (specifically the Islam Prophet and his family), and in terms of gender, male names outnumber female names.

KEYWORDS

Naming, Onomastics, Language & Identity, Sociolinguistics, Schools of Gonabad.

Introduction

"Sociolinguistics" examines language as a cultural and social phenomenon, focusing on the relationship between language and society and culture. Among the topics related to sociolinguistics that interest sociolinguists, the subject of "social nomenclature" stands out.

Nomenclature, as an interdisciplinary field within language and culture, investigates the role of names in identifying human identity, their connection to the past, and the effects of cultural and linguistic transformations on names. In this regard, social nomenclature pays particular attention to the social, cultural, and historical dimensions of names.

Sociolinguistics, utilizing a synchronic approach, has transformed nomenclature from a traditional framework into a discipline that contributes to studying society, exploring it from various perspectives. This research examines the naming patterns of schools in the Gonabad county located in South Khorasan Razavi, focusing on social categories, including the type of names (human-centered and non-human-centered), and linguistic issues (phonological and grammatical structures). In this study, the human-centered names are analyzed based on three variables: identity (transnational, national, local), gender (male and female), and contemporary and non-contemporary notable people categorized under subtopics (scientific, literary, social, prophets and their family, political-military, religious, artistic, religious scholars, and philosophers). Non-human-centered names are also divided into subcategories (nature-centered, place-centered, time-centered, and abstract).

Method

This research is descriptive-analytical and employs both library and field research methods. The statistical population of the study includes all schools in Gonabad county, categorized into public and non-public sectors. The sample size consists of 396 names of primary and secondary schools in urban and rural areas before and after the Islamic Revolution.

Findings

According to Chart 1, the highest frequency of names pertains to the human-centered group with 261 instances. Among non-human-centered names, the abstract subcategory (meaningful names) with 90 cases represents the highest frequency, attributed to the predominance of ideological-revolutionary content.

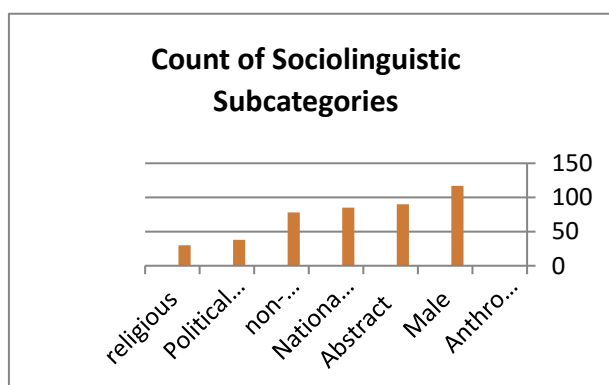

Chart 1. Distribution of the highest frequency of subcategories of sociolinguistics in schools of Gonabad County

In the examination of human-centered names, the variable of "national identity" showed 85 instances, and "male gender" presented 117 instances, marking the highest frequencies. In the celebrity category, non-contemporary notable people, with 78 instances, were more frequently used than contemporary notable people.

The majority inclination for naming among contemporary notable people belonged to the political-military subcategory with 38 instances, while for non-contemporary notable people, it

related to the subcategory of prophets and their family with 30 instances.

According to Chart 2, in phonological analysis, "three-syllable" names showed 136 instances, and names ending with a "closed final syllable" had 218 instances, representing the highest frequencies. In morphological structure, there was a stronger inclination towards simple words with 136 instances, and in syntactic-lexical combinations, additive combinations with 43 instances indicated the most inclination. In terms of grammatical categories, nouns predominated significantly with 299 instances, surpassing adjectives.

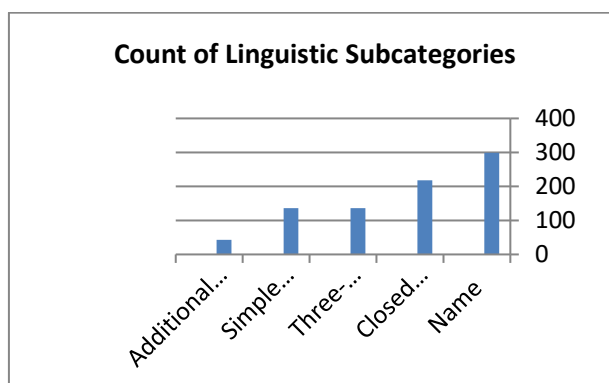

Chart 2. Distribution of the highest frequency of subcategories of linguistics in schools of Gonabad County

Results & Conclusion

The results of this study indicate that the naming patterns of schools in Gonabad county are influenced by social, cultural, and linguistic factors. The high frequency of human-centered names and the inclination towards naming with religious and political-military themes following the revolution reflect a focus on religious and national values in this region. Furthermore, the trend towards naming with non-contemporary notable people and insufficient attention to contemporary notable people presents challenges in the naming of schools in this county. Therefore, the findings suggest the need to establish a balance in future school naming towards lesser-used contemporary notable people like Maryam Mirzakhani, Professor Majid Samii, and Dr. Mahmoud Hesabi. Additionally, emphasizing local and indigenous identity by using names like Professor Mohammad Parvin Gonabadi and Sheikh Mohammad Taqi Bohlul Gonabadi can strengthen local identity in the youth and adolescent generation. Ultimately, this may help mitigate the identity crisis, which is increasingly recognized as a social issue.

Keywords

Naming, Onomastics, Language & Identity, Sociolinguistics, Schools of Gonabad.

«مقاله پژوهشی»

بررسی نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد در سده معاصر با رویکردی به زبان‌شناسی اجتماعی

زینب رضایی بیلندی^۱، محمدمامین ناصح^{۲*} **iD**

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.
۲. استادیار زبان‌شناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

نویسنده مسئول:

محمدمامین ناصح

رایانامه: amin_nasseh@birjand.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۰۷

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۰/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

استناد به این مقاله:

رضایی بیلندی، زینب؛ ناصح، محمدمامین (۱۴۰۳). بررسی نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد در سده معاصر با رویکردی به زبان‌شناسی اجتماعی، فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی، ۸ (۲۹)، ۴۹-۶۱.

(DOI: [10.30473/il.2025.72386.1660](https://doi.org/10.30473/il.2025.72386.1660))

چکیده

زبان‌شناسی اجتماعی با بهره‌گیری از رویکرد هم‌زمانی توانسته است نام‌شناسی را از قالبی سنتی به دانشی برای کمک به مطالعه اجتماع بدل کند و آن را از منظرهای متفاوتی مورد مطالعه قرار دهد. پژوهش حاضر الگوهای نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد واقع در جنوب خراسان رضوی را از لحاظ مقوله‌های اجتماعی، شامل نوع اسامی (انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار) و نیز از حیث مسائل زبان‌شناسی (ساختارهای آوایی و دستوری) مورد بررسی قرار داده است. این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی بوده و از روش تحقیق کتابخانه‌ای و میدانی استفاده کرده است. جامعه آماری پژوهش تمامی مدارس شهرستان گناباد را شامل شده که به بخش‌های دولتی و غیردولتی تقسیم‌بندی شده‌اند. حجم نمونه شامل ۳۹۶ نام مدرسه ابتدایی و متوسطه شهری و روستایی در بازه زمانی پیش و پس از انقلاب اسلامی است. نتایج نشان می‌دهد که در نام‌گذاری مدارس گناباد به مقوله انسان‌مدار بیشتر توجه شده و در مورد مقوله غیرانسان‌مدار، نام‌ها عمدتاً به زیرمقوله انتزاعی گرایش دارد. در حوزه مشاهیر، بالاترین تعداد را مشاهیر غیرمعاصر (زیرمقوله پیامبر اسلام و خاندان‌شان) به خود اختصاص داده‌اند و بر اساس مقوله جنسیت نیز نام‌های مذکر بیش از نام‌های مؤنث بوده‌اند.

واژه‌های کلیدی

نام‌گذاری، نام‌شناسی، زبان و هویت، زبان‌شناسی اجتماعی، مدارس گناباد.

مقدمه

زبان به عنوان یک نظام نشانه‌ای از طریق انتقال معنا در حفظ یا تقویت ارتباط بین انسان‌ها مؤثر است. لاینز^۱ (1997) معتقد است معنای زبان به سه دسته تقسیم می‌شود: معنای توصیفی، معنای بیانی و معنای اجتماعی (نقل از Tayyeb & Alinejad, 2003: 23).

Fromkin, Rodman & Hyams,

2011

زبان‌شناسی اجتماعی با اتخاذ دیدگاه هم‌زمانی، نام‌شناسی را از دانشی کهن‌گرا به دانشی برای مطالعه اجتماع معاصر بدل کرده است (Zandi, Yusefirad & Motesharrei, 2021). نام‌شناسی به عنوان دانشی میان‌رشته‌ای در حوزه زبان و فرهنگ، نقش نام در شناسایی هویت انسان و ارتباط آن با گذشته و تأثیر تحولات فرهنگی و زبانی بر نام‌ها را بررسی می‌کند و در این میان، نام‌شناسی اجتماعی تمرکز بیشتری بر روی ابعاد اجتماعی، فرهنگی و تاریخی نام‌ها دارد. نام‌گذاری به عنوان ابزاری برای انتقال معانی، تحت تأثیر عوامل فرهنگی و سیاسی قرار می‌گیرد و گرایش‌های یک گروه یا جامعه (فرهنگ عمومی) را نشان می‌دهد و عوامل اجتماعی مختلفی چون جنسیت، فرهنگ، تاریخ، نوع جامعه و طبقه اجتماعی بر این فرایند تأثیر می‌گذارند. پیام‌هایی که به وسیله نام‌ها القاء می‌شود، ممکن است درجه صراحت متفاوتی داشته باشند؛ یعنی یا پیام‌ها به گونه‌ای صریح و روشن باشد یا به گونه‌ای پوشیده و نهفته منظور خود را منعکس کند (Imani, 1984).

استفاده از صورت‌های زبانی در نام‌گذاری‌های تجاری، خیابان‌ها، معابر و اماکن می‌تواند بیانگر عقاید، ارزش‌ها، علایق و گرایش‌های فرد یا جامعه باشد و هویت ملی و فرهنگی یک منطقه را منعکس کند. بنابراین، تغییر در الگوی نام‌گذاری می‌تواند منجر به حذف، تعدیل یا برجسته‌سازی برخی از ارزش‌ها شود. در نام‌گذاری مدارس و

مؤسسات آموزشی تحولاتی در نیم‌قرن اخیر بوده که تحلیل آن‌ها می‌تواند نشان‌دهنده نگرش‌های جدید نسبت به گذشته از جنبه‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناسی زبان باشد که تحت تأثیر خرده‌فرهنگ‌ها و تغییرات فرهنگی در جامعه قرار دارد. ارتباط بین زبان و فرهنگ به زمان‌های بسیار دور برمی‌گردد؛ یونانیان باستان بین افراد متمدن و افرادی که نامفهوم^۳ صحبت می‌کردند، تمایز می‌گذاشتند. زبان‌شناسان و انسان‌شناسان معتقدند زبان دارای روابط پیچیده‌ای است که ارتباط عمیق اجتماعی را حفظ می‌کند. از سویی «زبان‌شناسی فرهنگی» که توسط ر. لنگاکر پیشنهاد شد به بررسی نقطه تلاقی زبان، فرهنگ و مفهوم‌سازی‌های زبانی می‌پردازد (Langacker, 1994: 31).

زبان و فرهنگ از نشانه‌هایی استفاده می‌کنند تا هویت ملی را بسازند. زبان نماد هویت گویشوران آن می‌باشد. مفاخر ملی و محلی به عنوان تار و پودهای هویت ملی شناخته می‌شوند. هویت از نظر زبان‌شناسی اجتماعی عموماً به سه زیرمقوله هویت فراملی، ملی و محلی تقسیم می‌شود (Rafiei Jirdehi & Habibzadeh Khatbehsara, 2012: 108). هویت فراملی، گاه برآمده از تأثیراتی است که مردم یک کشور از فرهنگ کشورهای دیگر پذیرفته‌اند و شامل نام‌های غیرایرانی است که وارد زبان فارسی شده است، مانند: پاستور، مقداد، ژاندارک و ... از سویی، هویت ملی همان باورها و ارزش‌های یک کشور است که به گذشته تاریخی و فرهنگی مردم آن بازمی‌گردد و به آن سرزمین نوعی ویژگی تاریخی اعطاء می‌کند (Goodarzi, 2005: 120). اسامی اساطیری و اصیل ایرانی و برخی از اسامی عربی که به علت کاربرد زیاد و ارادت ایرانیان به خاندان رسول اکرم (ص)، برای گویشور فارسی‌زبان با وجود ظاهر عربی، در ذخیره واژگان فارسی تلقی می‌شود در این مقوله جای می‌گیرند، مانند: کورش، رستم، سعدی، ابن‌سینا، شهید مطهری، پروین اعتصامی، پروفیسور حسابی و نیز امام رضا (ع)، سیدالشهدا و ... همچنین هویت محلی شامل اسامی چون نام خیرین، امامزاده‌ها و شهدای محله یا منطقه است که در کل، متعلق به فرهنگ قومی و محلی است، مانند دانشوران بومی (بهلول) و شهدای محلی (شهید آخوندزاده).

به علاوه، نام‌گذاری‌ها را می‌توان از حیث مقوله «مشاهیر» نیز مطالعه نمود. انسان‌های تاریخ‌ساز جهان یا

1. Lyons

2. Social Onomastics

3. barbarous

افراد بزرگ تاریخ را مشاهیر گویند. نام‌های مشاهیر معاصر و غیرمعاصر در زیرمقوله‌های علمی، ادبی، اجتماعی، پیامبر (ص) و خاندان ایشان، سیاسی-نظامی، مذهبی، هنری، علمای دین و فلاسفه قابل تقسیم هستند. منظور از مشاهیر معاصر، شخصیت‌هایی است که در تاریخ معاصر ایران مطرح بوده که یا در قید حیات هستند و یا از زمان درگذشت ایشان، حداکثر یک قرن می‌گذرد، مانند نیما یوشیج، میرزا کوچک‌خان و آیت‌الله مدرس.

اهمیت نام‌گذاری در مشاغل، معابر و مؤسسات آموزشی قابل بررسی است و از این رهگذر، منشأ ظهور نام و نقش آن در ارتقاء سطح فرهنگ اجتماعی جامعه و از سویی تأثیر نام‌های نامناسب بر فرهنگ عمومی می‌تواند مورد بحث واقع شود. انتخاب نام‌ها تحت تأثیر فرهنگ، زبان و باورهای خاص هر منطقه بوده و نام مدارس نیز در سده اخیر تحت تأثیر تحولات اجتماعی و فرهنگی قرار داشته است. مطالعه موردی در این زمینه به ویژه با عنایت به رخداد انقلاب ۱۳۵۷ در ایران اهمیت دارد.

کتاباد از عهد صفوی مدرسه‌ای موسوم به «نجومیه» داشته که قرن‌هاست منسوخ شده است و روزگاری در آن به تدریس نجوم پرداخته می‌شده است (Nasseh, 2020: 210). این شهر در سده اخیر نیز همچون دیگر شهرهای خراسان از دوره پهلوی اول پذیرای مدارس جدید بوده ولی پژوهشی در باب آموزش و پرورش و نام مدارس قدیم و جدید آن به انجام نرسیده است. از این رو در این پژوهش الگوهای نام‌گذاری مدارس شهرستان کتاباد از جنبه‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناسی زبان مانند مؤلفه‌های نوع مدرسه و جنسیت آن‌ها در تعامل با شاخص‌های انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار همسو با پدیده انقلاب ۱۳۵۷ بررسی شده و ساختارهای زبانی در نام‌گذاری مدارس ابتدایی و متوسطه شهری و روستایی این شهرستان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

کتاباد از عهد صفوی مدرسه‌ای موسوم به «نجومیه» داشته که قرن‌هاست منسوخ شده است و روزگاری در آن به تدریس نجوم پرداخته می‌شده است (Nasseh, 2020: 210). این شهر در سده اخیر نیز همچون دیگر شهرهای خراسان از دوره پهلوی اول پذیرای مدارس جدید بوده ولی پژوهشی در باب آموزش و پرورش و نام مدارس قدیم و جدید آن به انجام نرسیده است. از این رو در این پژوهش الگوهای نام‌گذاری مدارس شهرستان کتاباد از جنبه‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناسی زبان مانند مؤلفه‌های نوع مدرسه و جنسیت آن‌ها در تعامل با شاخص‌های انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار همسو با پدیده انقلاب ۱۳۵۷ بررسی شده و ساختارهای زبانی در نام‌گذاری مدارس ابتدایی و متوسطه شهری و روستایی این شهرستان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

کتاباد از عهد صفوی مدرسه‌ای موسوم به «نجومیه» داشته که قرن‌هاست منسوخ شده است و روزگاری در آن به تدریس نجوم پرداخته می‌شده است (Nasseh, 2020: 210). این شهر در سده اخیر نیز همچون دیگر شهرهای خراسان از دوره پهلوی اول پذیرای مدارس جدید بوده ولی پژوهشی در باب آموزش و پرورش و نام مدارس قدیم و جدید آن به انجام نرسیده است. از این رو در این پژوهش الگوهای نام‌گذاری مدارس شهرستان کتاباد از جنبه‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناسی زبان مانند مؤلفه‌های نوع مدرسه و جنسیت آن‌ها در تعامل با شاخص‌های انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار همسو با پدیده انقلاب ۱۳۵۷ بررسی شده و ساختارهای زبانی در نام‌گذاری مدارس ابتدایی و متوسطه شهری و روستایی این شهرستان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

کتاباد از عهد صفوی مدرسه‌ای موسوم به «نجومیه» داشته که قرن‌هاست منسوخ شده است و روزگاری در آن به تدریس نجوم پرداخته می‌شده است (Nasseh, 2020: 210). این شهر در سده اخیر نیز همچون دیگر شهرهای خراسان از دوره پهلوی اول پذیرای مدارس جدید بوده ولی پژوهشی در باب آموزش و پرورش و نام مدارس قدیم و جدید آن به انجام نرسیده است. از این رو در این پژوهش الگوهای نام‌گذاری مدارس شهرستان کتاباد از جنبه‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناسی زبان مانند مؤلفه‌های نوع مدرسه و جنسیت آن‌ها در تعامل با شاخص‌های انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار همسو با پدیده انقلاب ۱۳۵۷ بررسی شده و ساختارهای زبانی در نام‌گذاری مدارس ابتدایی و متوسطه شهری و روستایی این شهرستان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

کتاباد از عهد صفوی مدرسه‌ای موسوم به «نجومیه» داشته که قرن‌هاست منسوخ شده است و روزگاری در آن به تدریس نجوم پرداخته می‌شده است (Nasseh, 2020: 210). این شهر در سده اخیر نیز همچون دیگر شهرهای خراسان از دوره پهلوی اول پذیرای مدارس جدید بوده ولی پژوهشی در باب آموزش و پرورش و نام مدارس قدیم و جدید آن به انجام نرسیده است. از این رو در این پژوهش الگوهای نام‌گذاری مدارس شهرستان کتاباد از جنبه‌های زبان‌شناختی و جامعه‌شناسی زبان مانند مؤلفه‌های نوع مدرسه و جنسیت آن‌ها در تعامل با شاخص‌های انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار همسو با پدیده انقلاب ۱۳۵۷ بررسی شده و ساختارهای زبانی در نام‌گذاری مدارس ابتدایی و متوسطه شهری و روستایی این شهرستان مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.

پیشینه پژوهش

فلورنسکی (Florenskiy, 1988) در مقاله‌ای با عنوان نام‌ها، به بررسی مجموعه‌ای از نام‌های روسی از زوایای مختلفی همچون توجه به ویژگی‌های روان‌شناسی، زبان‌شناسی، اصوات و نشانه‌های نوشتاری، معانی فولکلوریک، خاستگاه و نقش‌های اجتماعی چهار نام روسی (الکساندر^۱، الکسی^۲،

3. Aleksandra
4. Anna

1. Aleksander
2. Alexey

طبیعت، نام‌گذاری در دو فراهوزه رسمی و غیررسمی به زیرمقوله زیستی متمایل است.

فضلعلی (Fazlali, 2014) در پایان‌نامه نام‌شناسی شهرستان تربت حیدریه از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی، ۶۰۳۳ نام تمام اصناف، معابر و مدارس آن شهرستان را تحلیل کرده است و به این نتیجه رسیده است که در هر دو حوزه رسمی و غیررسمی، گرایش به نام‌های انسان‌مدار بیشتر است. همچنین از نام‌های مذکر بیشتر استفاده شده است و هویت محلی در انتخاب نام‌ها بسیار حائز اهمیت بوده است.

احمدی (Ahmadi, 2015) در پایان‌نامه خود به بررسی نام‌گذاری میادین و مراکز استان‌های ایران از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی پرداخته است. نتایج پژوهش گویای این امر است که در نام‌گذاری میادین، مقوله انسان‌محور و در زیرمقوله هویت، هویت ملی دارای بیشترین گرایش بوده است. تاجیک (Tajik, 2015) در پایان‌نامه خود با بررسی نام‌گذاری معابر و نام‌های مغازه‌های شهر ورامین بر اساس زبان‌شناسی اجتماعی به این نتایج رسیده است که در نام‌گذاری معابر و مشاغل، گرایش انسانی بیشتر است. هویت محلی در نام‌گذاری معابر، بیشترین تأثیر را دارد و در نام‌گذاری معابر کوچک‌تر، از هویت محلی استفاده شده است. کرداری‌پور (Kerdari Pour, 2016) در بررسی نام‌گذاری مکان‌های آموزشی، تجاری و معابر شهر قزوین از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی به این نتیجه رسیده است که نام‌ها بیشتر گرایش به جنس مذکر دارد. در مورد مقوله هویت، از هویت مذهبی کمتر استفاده شده است و نام‌هایی با ساختار آوایی ۲ و ۳ هجایی بیشترین کاربرد را دارند.

زندى، روشن و امیری‌خواه (Zandi, Roshan & Amirykhah, 2018) در مقاله‌ای به بررسی هویت چندگانه در نام‌گذاری قهوه‌خانه‌ها و کافی‌شاپ‌های تهران از دیدگاه نام‌شناسی اجتماعی پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش حاکی از آن بود که هویت فردی در نام‌گذاری قهوه‌خانه‌ها بیش از کافی‌شاپ‌ها متبلور است و به لحاظ هویت جنسیتی، نام‌های مردانه در قهوه‌خانه‌ها نسبت به کافی‌شاپ‌ها رواج بیشتری داشته است؛ ولی سهم هویت قومی در هر دو یکسان است.

زندى، متشرعی و یوسفی‌راد (Zandi, Motesharrei & Yousefi Rad, 2021) در مقاله‌ای با عنوان «نقشه راه مطالعات نام‌شناسی از رویکرد سنتی تا رویکرد شناختی-اجتماعی»، نام‌شناسی را از چشم‌انداز شناختی و اجتماعی و با تأکید بر کاربرد و بافت مورد مطالعه قرار داده‌اند. نویسندگان

استفاده شده است. در انتخاب نام‌های انسانی مدارس، گرایش به استفاده از مشاهیر غیرمعاصر است و بیشترین نام‌ها متعلق به نام‌ها و القاب خاندان رسول... (ص) و کمترین نام‌ها متعلق به نام‌های هنرمندان است. نام‌های انسانی مدارس ایران بیشتر از نام‌های ملی تأثیر گرفته است. در انتخاب نام‌های مدارس گرایش به طبیعت‌گیاهی بیشتر است. نوع جنسیت مدارس ایران تأثیری در انتخاب نام‌های انسانی برای مدارس ندارد. بین نوع مدرسه (دولتی و غیردولتی) با انتخاب نام‌های انسانی رابطه وجود دارد.

سلیمی (Salimi, 2010) در پایان‌نامه خود با عنوان بررسی نام‌گذاری در شهر قزوین براساس زبان‌شناسی اجتماعی پس از بررسی نام‌های فراهوزه‌های رسمی و غیررسمی شهر قزوین به این نتیجه رسیده است که نام‌گذاری در قزوین به سمت مقوله انسانی، هویت ملی، مشاهیر غیرمعاصر، جنس مذکر و در مقوله طبیعت نیز به زیرمقوله گیاهی گرایش دارد.

شیبانی (Sheibani, 2010) نام‌شناسی شهر مشهد از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی را مورد بررسی قرار داده است. وی پس از بررسی نام‌های فراهوزه‌های رسمی و غیررسمی به این نتیجه رسیده است که در فراهوزه غیررسمی نام‌های گیاهی بیشتر هستند و در مورد مکان‌ها، نام‌های ملی بیش از محلی هستند. جنس غالب در نام‌گذاری شهر مشهد اغلب مذکر است. در مورد اماکن از نام مکان‌های محلی بیش از نام‌های ملی و فراملی استفاده شده است.

خداجویوسفی (Khodajoo yousofi, 2010) در پایان‌نامه خود به نام‌گذاری رسمی و غیررسمی در شهر رشت را از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی مورد بررسی قرار داده است. نتایج پژوهش حاکی از این است که نام‌های انسان‌مدار در سه حوزه هویت، مشاهیر و جنسیت به هویت ملی، مشاهیر غیرمعاصر و جنس مذکر متمایل بوده است.

یداللهی (Yadollahi, 2010) در پایان‌نامه خود به بررسی نام‌گذاری شهر کرمان از دیدگاه زبان‌شناسی اجتماعی پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که نام‌گذاری در شهر کرمان در سه حوزه معابر، مدارس و مشاغل به مقوله انسان‌مدار گرایش دارد. در زیرمقوله مشاهیر در فراهوزه رسمی به‌سوی مشاهیر معاصر و در فراهوزه غیررسمی به سمت مشاهیر غیرمعاصر متمایل است. جنسیت مرد در هر سه حوزه دارای فراوانی بیشتر است. همچنین در هر سه حوزه، متغیر مشاهیر به هویت ملی گرایش دارد و در مقوله

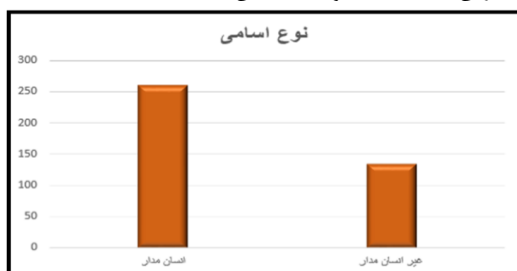
پس از مروری گذرا بر پیشینه مطالعات نام‌شناسی از منظر فلسفی و در زمانی، به مطالعات معاصر نام‌شناسی از منظر زبان‌شناسی شناختی-اجتماعی پرداخته و نتیجه سیر مطالعات انجام شده را همسو با توسعه پژوهش‌های حوزه نام‌شناسی ارزیابی کردند.

روش‌شناسی و جامعه آماری

نخست (جنسیت نام‌های انسان‌مدار) نام‌های مدارس بر اساس مذکر و مؤنث بودن آن تعیین می‌شود. متغیر دوم (هویت) به سه زیرمقوله هویت فراملی، ملی و محلی تقسیم می‌شود. متغیر سوم (مشاهیر) شامل نام‌های مشاهیر معاصر و غیرمعاصر است. نام‌های مشاهیر معاصر و غیرمعاصر به زیرمقوله‌های علمی، ادبی، اجتماعی، پیامبر (ص) و خاندان ایشان، علمای دین و فلاسفه، سیاسی-نظامی، مذهبی و هنری تقسیم می‌شوند. زیرمقوله علمی شامل دانشمندان و محققان معروف است. زیرمقوله ادبی شامل شاعران و ادیبان بوده و زیرمقوله اجتماعی شامل افرادی است که به دلیل ویژگی‌های خاص شناخته شده‌اند. زیرمقوله مذهبی شامل انبیا و اولیای الهی است؛ در حالی که زیرمقوله سیاسی-نظامی شامل افرادی است که در مسائل سیاسی و مبارزات نقش داشته‌اند. زیرمقوله علمای دین و فلاسفه شامل مراجع عظام، علما و مجتهدین دینی و زیرمقوله هنری شامل هنرمندان مختلف است.

در مقوله غیرانسان‌مدار، چهار متغیر «طبیعت‌مدار» شامل نام‌های مربوط به طبیعت، «مکان‌مدار» شامل نام‌های مکان‌ها و جاهای مختلف، «زمان‌مدار» شامل نام‌های زمانی و مناسبتی و نهایتاً «انتزاعی» که شامل اسامی مفهومی و معنا است.

همانطور که در نمودار زیر مشاهده می‌شود از بررسی نام‌های انسان‌مدار و غیر انسان‌مدار در مدارس ابتدایی و متوسطه پیش و پس از انقلاب اسلامی شهرستان گناباد چنین نتیجه می‌شود که نام‌های انسان‌مدار با ۲۶۱ مورد بیشترین تعداد را به خود اختصاص داده است.

نمودار ۱. آمار کل نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس مقوله‌های انسان‌مدار و غیرانسان‌مدار

مقوله‌های انسان‌مدار

تعداد نام‌های مدارس ابتدایی شهرستان گناباد بر اساس این مقوله ۱۷۱ مورد و در مدارس متوسطه ۹۰ مورد بوده است. همانطور که عنوان شد در این پژوهش برای بررسی نام‌های

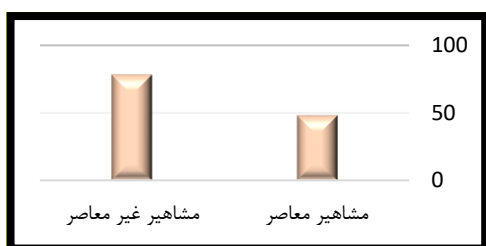
SPSS

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در تحقیق حاضر، ملهم از طبقه‌بندی متعارف در مطالعات نام‌شناسی اجتماعی در ایران، برای بررسی نام‌های مربوط به مقوله انسان‌مدار از سه متغیر جنسیت نام‌های انسان‌مدار، هویت و مشاهیر برای هر یک استفاده شده است. در متغیر

مشاهیر

متغیر سوم شامل نام مشاهیر غیرمعاصر مانند: علامه مجلسی، فردوسی و امام رضا (ع) یا مشاهیر معاصر مانند: پروین اعتصامی، کمال‌الملک و میرزا کوچک‌خان می‌باشند. این نام‌ها از مشاهیر علمی، ادبی، دانشمندان، شهدای ملی، انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی اقتباس شده‌اند و در بین ایرانیان شناخته شده هستند. از بررسی ۱۲۶ مورد نام مدارس ابتدایی و متوسطه پیش و پس از سال ۱۳۵۷ در این مقوله مشخص شد که نام مشاهیر غیرمعاصر با ۷۸ مورد نسبت به نام مشاهیر معاصر (۴۸ مورد) بیشتر است.

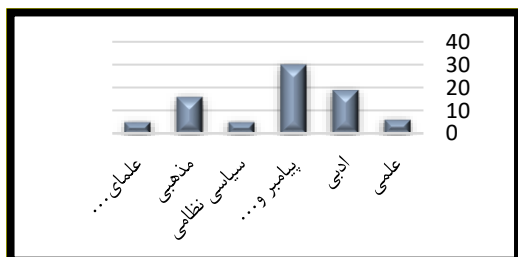
نمودار ۴.

مشاهیر معاصر و مشاهیر غیرمعاصر

همانطور که پیشتر عنوان شد، این مقوله نیز به زیرمقوله‌هایی نظیر علمی، ادبی، هنری، اجتماعی، مذهبی، سیاسی - نظامی، پیامبر (ص) و خاندان ایشان، علمای دین و فلاسفه تقسیم می‌شوند.

نمودار ۵. آمار نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس زیرمقوله‌های مشاهیر معاصر

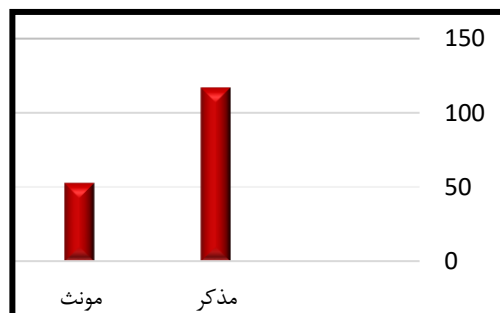

نمودار ۶. آمار نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس زیرمقوله‌های مشاهیر غیر معاصر

متعلق به مقوله انسان‌مدار از سه متغیر هویت (مانند: امام حسین، حافظ و شهید کامیاب)، جنسیت (مانند: سمانه، زینب و سعید) و مشاهیر (مانند: ابن‌سینا، میرزا کوچک‌خان و فردوسی) استفاده شده است.

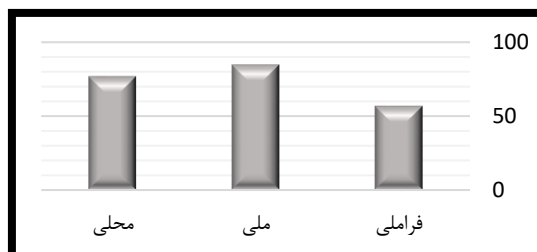
جنسیت

متغیر نخست، مقوله جنسیت است. از نمونه نام‌های مؤنث مدارس شهرستان گناباد در مقوله انسان‌مدار می‌توان به سمیه، زینب و آسیه و نیز از نام‌های مذکر می‌توان به آریا، صدرا و ابوذر اشاره نمود. آمار و ارقام نمودار زیر نشان می‌دهد از مجموع ۱۷۰ مورد، نام‌های مذکر با ۱۱۷ مورد، بیشترین میزان فراوانی و نام‌های مؤنث با ۵۳ مورد، کمترین میزان نام‌گذاری را دارد؛ بنابراین گرایش نام‌گذاری مدارس این شهرستان به جنس مذکر گرایش حداکثری دارد.

نمودار ۲. آمار نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس مقوله جنسیت نام‌ها

هویت

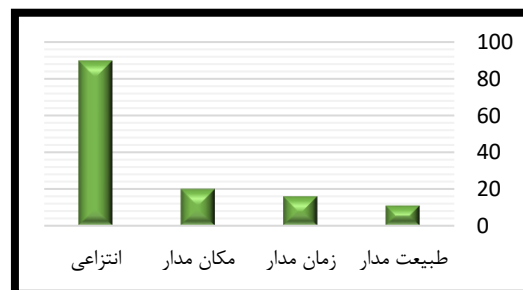

نمودار ۳. آمار نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس زیرمقوله‌های هویت

از بررسی نتایج نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه براساس مقوله‌های مشاهیر معاصر و غیرمعاصر در پیش و پس از سال ۱۳۵۷ چنین نتیجه می‌شود که بیشترین گرایش نام‌گذاری در مقوله‌های مشاهیر معاصر به زیرمقوله سیاسی-نظامی با ۳۸ مورد اختصاص داشته و در مقوله‌های مشاهیر غیرمعاصر، زیرمقوله پیامبر و خاندانشان با ۳۰ مورد بیشترین میزان را داشته است. لازم به ذکر است پس از بررسی داده‌ها، مقادیر برخی شاخص‌ها صفر تشخیص داده شده و لذا در نمودارها لحاظ نشده است. از سویی برخی اسامی انسان‌مدار به لحاظ موضوع گاه امکان تعلق به دو یا سه طبقه داشته‌اند ولی در دسته‌بندی نهایی در طبقه‌ای واقع شده‌اند که به آن «اشهر» است.

مقوله‌های غیرانسان‌مدار

تعداد نام‌های مدارس ابتدایی شهرستان گناباد بر اساس این مقوله ۱۰۳ مورد و در مدارس متوسطه ۳۲ مورد بوده است. همانطور که عنوان شد در این پژوهش برای بررسی نام‌های متعلق به مقوله انسان‌مدار از چهار متغیر طبیعت‌مدار (مانند: شکوفه، شقایق، پرستو و بهار)، مکان‌مدار (مانند: صفین، کاخک، فدک، جویمند و ارض اقدس)، زمان‌مدار (مانند: ۲۲ بهمن، ۱۲ فروردین و عاشورا) و انتزاعی (مانند: ادب، بشارت، توحید و معراج) استفاده شده است.

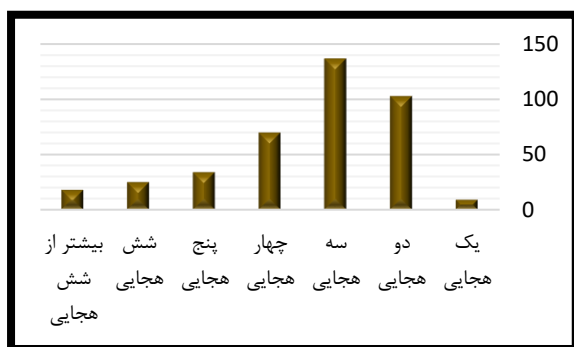

نمودار ۷. آمار نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس زیرمقوله‌های غیرانسان‌مدار

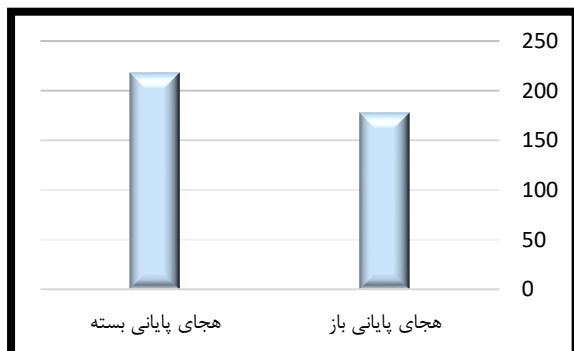
ساختارهای زبانی در نام‌گذاری

ساختار آوایی

ساختار هجایی حاکم بر اسامی یکی از معیارهای انتخاب نام و ارزیابی سهولت تلفظ آن است که اغلب نام رسمی به گونه کوتاه‌شده بیان می‌شود. ذیلاً تعداد هجاهای به‌کار رفته در نام‌های مدارس گناباد و نوع هجایی پایانی آن‌ها از حیث باز یا بسته بودن، مورد بررسی قرار گرفته است.

نمودار ۸. آمار کل نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس مقوله ساخت هجا

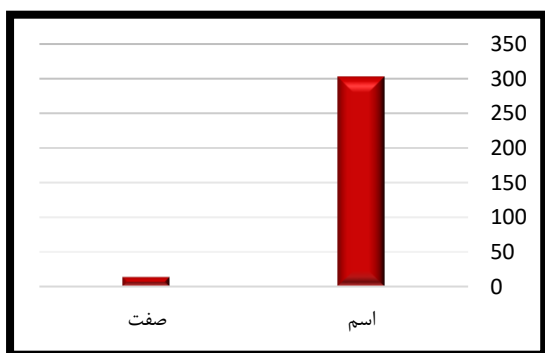
نمودار ۹. آمار کل نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس مقوله نوع هجایی پایانی

از بررسی آوایی صورت گرفته روی نام مدارس شهرستان گناباد در مقوله‌های هجا این نتیجه حاصل می‌شود که در مجموع نام‌های ۳ هجایی (مانند اندیشه و آمنه) با ۱۳۶ مورد بیشترین آمار را به خود اختصاص داده است و در مقوله‌های نوع هجایی پایانی، اسامی مختوم به هجای پایانی بسته (مانند همت و بهار) با ۲۱۸ مورد نسبت به هجای پایانی باز (مانند شیبانی و سعیده) با ۱۷۸ مورد از بسامد بالاتری برخوردار بوده است.

اساس مقوله ترکیبات نحوی- واژگانی ۸۵ مورد می‌باشد که از این تعداد، نام‌های زیرمقوله ترکیب اضافی با ۴۳ مورد بیشترین میزان را دارد و زیرمقوله ترکیب وصفی با ۳۲ مورد در رده بعدی قرار دارد.

طبقه‌بندی دستوری نام‌ها

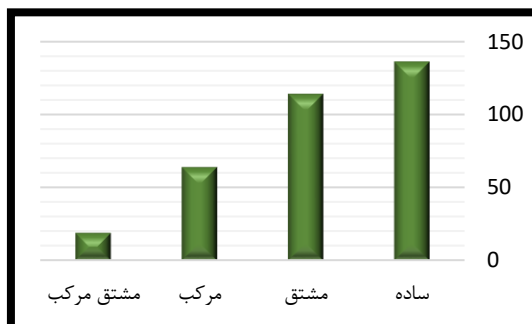
طبقه‌بندی دستوری واژه‌ها از دیگر شاخص‌های مطرح در نام‌گذاری‌ها محسوب می‌شوند؛ به این معنا که گرایش حداکثری نام مدارس در مقولاتی چون اسم، صفت، قید و... چگونه ارزیابی می‌شود. علی‌القاعده امکان کاربرد مقولاتی چون حرف و قید در نام‌گذاری مدارس دور از انتظار و ناچیز است.

نمودار ۱۲. آمار کل نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس مقوله طبقه‌بندی دستوری نام‌ها

ساختار صرفی

مطالعه ساختار درونی واژه‌ها و روابط میان آن‌ها می‌تواند از شاخص‌های مورد بررسی در نام‌گذاری‌ها تلقی شود. واژه‌ها را می‌توان به دو نوع کلی ساده و غیرساده (مشتق، مرکب و مشتق-مرکب) به شرح زیر تقسیم نمود.

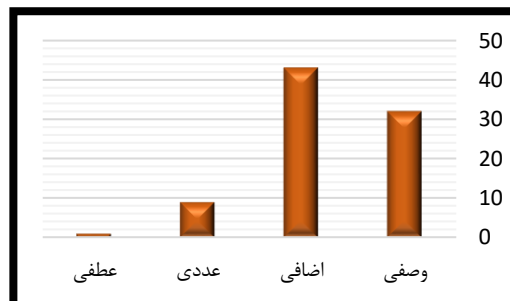

نمودار ۱۰.

نتایج بررسی فوق نشان داد که اسامی ساده (مانند بهار و فروغ) با ۱۳۶ مورد نسبت به نام‌های مشتق (مانند غزالی و کوشش) با ۱۱۴ مورد، مرکب (مانند نوبنیاد و دهخدا) با ۶۴ مورد و مشتق-مرکب (مانند گل محمدی و معلم‌باشی) با ۱۹ مورد، بیشترین میزان را در نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد داشته است.

ترکیب‌های نحوی- واژگانی

داده‌های تحقیق حاضر حاکی است که در نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد، گاه با مقولاتی چون ترکیب اضافی (سیمای معرفت و ستارگان کویر)، ترکیب وصفی (کودک برتر و کورش کبیر)، ترکیب عطفی (علم و صنعت) و ترکیب عددی (۱۵ خرداد و ۲۲ بهمن) مواجه هستیم.

نمودار ۱۱. آمار نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه بر اساس مقوله نوع ترکیب‌های نحوی- واژگانی

در نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد، مجموع نام‌های مدارس ابتدایی و متوسطه پیش و پس از سال ۱۳۵۷ بر

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی داده‌های حاصل از مقاله حاضر، هدف پژوهش را در حوزه بررسی نام‌گذاری مدارس شهرستان گناباد از نظر زمینه‌های مورد توجه در زبان‌شناسی اجتماعی و همچنین مقوله‌های زبان‌شناسی (آوایی و دستوری) محقق نمود. بررسی تطبیقی نتایج به دست آمده با سایر پژوهش‌های همسو به این شرح گزارش می‌شود:

گرایش نام‌گذاری مدارس به مقوله انسان‌مدار به نسبت غیرانسان‌مدار بیشتر است که این خود، حاکی از گرایش غالب به انتخاب نام افراد در قیاس با دیگر انواع نام‌گذاری است. لذا این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های یداللهی (Yadollahi, 2010)، اکران (Ekran, 2010)، ساعدی (Saedi, 2010)، سلیمی (Salimi, 2010)، فضلعلی (Fazlali, 2014) و احمدی (Ahmadi, 2015) هماهنگی دارد.

توجه به هویت بومی و محلی در نام‌گذاری مدارس این شهرستان جای عنایت بیشتری دارد. نتایج این تحقیق با یافته‌های طیب و علی‌نژاد (Tayyeb & Alinejad, 2003)، شیبانی (Sheibani, 2010)، حبیبی (Habibi, 2010)، خداجویوسفی (Khodajoo yousofi, 2010)، سلیمی (Salimi, 2010)، یداللهی (Yadollahi, 2010) و احمدی (Ahmadi, 2015) مشابه است. در تحقیق سلیمی (Salimi, 2010) و خداجویوسفی (Khodajoo yousofi, 2010) همچون نتایج تحقیق حاضر، بیشترین گرایش نام‌گذاری به مشاهیر غیرمعاصر است. ضمناً به‌طور کلی نتایج این تحقیق در مقوله‌های آوایی، صرفی و طبقه‌دستوری نام‌ها با پژوهش کرداری‌پور (Kerdari, 2016) همسو است.

در ارتباط با بررسی آوایی و مقوله هجای نام‌های مدارس، تعداد نام‌های «سه‌هجایی» و نیز نام‌های مختوم به «هجای پایانی بسته» بیشترین میزان را دارند. در ساختار صرفی، گرایش به واژگان «ساده» بیشتر است و در حوزه ترکیبات نحوی - واژگانی نیز ترکیب‌های اضافی نسبت به ترکیبات وصفی، عددی و عطفی، بیشترین میزان گرایش نام‌گذاری را دارند. در طبقه‌بندی دستوری نام‌ها، زیرمقوله اسم نسبت به صفت، بیشترین تعداد را دارد.

پژوهشگران در بررسی نام مدارس گناباد، گاه با نام‌هایی مواجه بودند که از زوایای مختلف امکان تعلق به دسته‌بندی‌های متفاوت داشتند. به عنوان نمونه گاه اسمی مانند «نرگس» می‌تواند یادآور نام گل یا گیاهی باشد و علی‌القاعده در دسته طبیعت‌مدار واقع گردد و از نگاه دیگر نام بانویی از خاندان ائمه تلقی شود. «فاطمیه» می‌تواند به جهت پسوند مکان‌ساز آن، از منظری در دسته مکان‌مدار و از سویی در گروه زمان‌مدار (ایام فاطمیّه) قرار گیرد. همچنین «مطهری» به عنوان یک فعال سیاسی پیش از انقلاب و فردی مؤثر در شورای انقلاب بوده است و از سویی استاد دانشکده الهیات دانشگاه تهران و مؤلف آثاری پیش و پس از انقلاب می‌باشد که می‌توان او را در زمره شخصیت‌های علمی و دانشوران وقت محسوب نمود و از دیگر سو در زمره شهدای بدو انقلاب نیز به شمار آورد. این ابهام در طبقه‌بندی نام‌ها می‌تواند در پیشینه پژوهش‌های مرتبط نیز قابل ردیابی باشد.

References

- Ahmadi, M (2015). *A Sociolinguistic Study of Naming in Town Squares of Iranian Provinces*. M.A. Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Ekran, F (2010). *An Onomastic Study of Mosques in Tehran Province*. M.A. Thesis in Persian Language Teaching, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Fazlali, M (2014). *A Sociolinguistic Study of Naming in Torbat Heydarieh City*. M.A. Thesis, Ferdowsi University of Mashhad. [In persian].
- Floreskiy, P. A. (1988). *Imena. Sotsioloicheskie*, 16(2), 128-143.
- Fromkin, V. Rodman, R. & Hyams, N. (2011), *An Introduction to Language*. Wadsworth Learning, 9th edition, Canada.
- Goodarzi, H (2005). *Essays on Language and Identity*. Tehran: National Studies Institute of Iranian Civilization. 1st Edition. [In persian].
- Habibi, M (2010). *A Sociolinguistic Study of Official and Unofficial Naming in Urmia City*. M.A. Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Imani, M (1984). Onomastics and Naming in Iran. *Journal of Linguistics*, 1(1)76-87. [In persian].
- Jiang, Y., & Tanabe, K. (2013). *A Quantitative Study of Linguistic Landscape in Some Neighbourhoods*. In *Onomastics in Contemporary Public Space*. Cambridge Publishing. Asian Scholars.
- Khodajoo yousofi, M (2010). *A Sociolinguistic Study of Official and Unofficial Naming in Rasht City*. M.A. Thesis in Linguistics, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Kerdari Pour, S (2016). *A Sociolinguistic Study of Naming Educational, Commercial, and Street Places in Qazvin City*. M.A. Thesis, University of Guilan. [In persian].
- Langacker, Ronald W. (1994). *Culture, cognition and grammar.* In *Language Contact and Language Conflict*, edited by Martin Pütz, 25-53. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Nasseh, M (2020). *Shokuh-e Shargh (Glory of the East)*. Tehran: Center for Iranian Contemporary Historical Studies. [In persian].
- Rafiei Jirdehi, A and Habibzadeh Khatbeh Sara, R (2012). A Study on Influential Factors on Collective Identity of Guilaki Citizens. *Socio-Cultural Development Studies*, 1 (2): 100-129. [In persian].
- Saedi, M (2010). *A Sociolinguistic Study of Naming Schools and Educational Centers in Iran*. M.A. Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Salimi, F (2010). *A Sociolinguistic Study of Naming in Qazvin City*. M.A. Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Schimmel, A (1997). *Islamic Names*. Translated by Giti Arian. Tehran: National Library of Islamic Republic of Iran Publishing. [In persian].
- Sheibani, E (2010). *A Sociolinguistic Study of Naming in Mashhad*. M.A. Thesis, Payame Noor University, Isfahan. [In persian].
- Tajik, F (2015). *A Sociolinguistic Study of Street and Shops Naming in Varamin*. M.A. Thesis, Islamic Azad University, Varamin. [In persian].
- Tayeb, M.T., & Alinezhad, B.. (2003). Modern Cultural Naming Trends In Isfahan From Linguistic Point Of View. *Journal of the faculty of letters and humanities (University of Isfahan)*, -(32-33), 23-58. [In persian].
- Yadollahi, A (2010). *A Sociolinguistic Study of Naming in Kerman City*. M.A. Thesis, Payame Noor University, Tehran. [In persian].
- Zandi, B., Roshan, B., & Amirykhah, M. (2018). A comparative study of naming traditional cafes and coffee shops in Tehran from a Socio-onomastic perspective. *Journal of Sociolinguistics*, 1(4), 30-41. [In persian].
- Zandi, B. , Motesharrei, S. M. and Yousefi Rad, F. (2021). The Roadmap of Onomastics Studies: From Traditional Approach to Socio-Cognitive Approach. *Journal of Sociolinguistics*, 4(2), 11-28. [In persian].